

12. *The economic mechanism and features of innovative policy in the north / Under a scientific edition of V.S. Selin, V.A. Zuckerman. Apatity: Publishing house of the Kola Russian Academy of Sciences scientific center, 2012, 255 p.*

13. Pavlov K.V. *Pathological processes in the ekologo-economic sphere. Germany: LAP LAMBERT publishing house, 2011, 438 p.*

14. Pavlov K.V. *Regional ekologo-economic systems. M: «Master», 2009, 351 p.*

15. Singizova N.B. *Basic descriptions of economy of region, as sistemy// Reproduction potential of region: materials of the IV International nauchno-prakticheskoy conference, on June, 3-5, 2010, Ufa. Ch.1./ otv. red. prof. K.N. Yusupov. Ufa RPC Bashkirsky State Universitaty, 2010, P. 300-306.*

16. *Territorial management of public operations. Dictionary-reference book / Under red. A.P.Sysoeva and D.G.Chernika. M. : Law and right, YUNITI, 1993, 176 p.*

17. Ilin I.A. *Economy of cities: regional aspect of development. M : Science, 1982, 208 p.*

18. Izard U. *Metody regional analysis: introduction to science about regions: Trans. with engl. M : Progress, 1968, 659 p.*

19. Katsura S.N. *Formation of the innovation system in Ukraine: national and regional aspects. Donetsk Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine, 2011, 504 p.*

20. Ljashenko V.I., Pavlov K.V., Shishkin M.I. *Nanoeconomics in the Slavic countries of the CIS. (Series: Economic Slavic studies). Izhevsk, Knigograd Publ., 2011, 348 p.*

21. Edelev D.A., Lyapuntsova E.V. *Innovative factors of socio-economic development of the Russian industry // Bulletin of the North Ossetian State University named after K.L. Khetagurova, 2014, No 4, pp. 250-255.*

ДАНИ ПРО АВТОРА

Павлов Костянтин Вікторович, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки Удмуртської Республіки, зав. кафедрою економіки та управління, Камський інститут гуманітарних і інженерних технологій, 426003, Російська Федерація, м Іжевськ
e-mail: kvp_ruk@mail.ru

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Павлов Константин Викторович, доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель науки Удмуртской Республики, зав. кафедрой экономики и управления, Камский институт гуманитарных и инженерных технологий, 426003, Российская Федерация, г. Ижевск
e-mail: kvp_ruk@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Pavlov K.V., doctor of economic sciences, professor, honored worker of science of the Udmurt Republic head. Department of Economics and Management Institute of Humanitarian Kamsky and engineering technologies. 426003, Izhevsk, Udmurt Republic, Russian Federation
e-mail: kvp_ruk@mail.ru

УДК 338.432 (477)

АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

Прокопович-Павлюк І.В.

Предмет статті. Виробництво продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами України.

Метою дослідження є аналіз тенденції виробництва продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами України, виявлення резервів для досягнення прогнозних очікувань.

Методологія проведення роботи. При написанні статті використано такі статистичні методи: порівняння, структури, динаміки та прогнозування, регресійного аналізу.

Результати досліджень. У статті здійснено об'єктивну економічну оцінку сучасного розвитку галузі рослинництва і вклад у неї сільськогосподарських підприємств України. Визначено тенденції виробництва основних сільськогосподарських культур. Проведено економіко-статистичну оцінку виробництва продукції рослинництва в Україні. З'ясовано, що все більшу частку у сільському господарстві займають сільськогосподарські підприємства. Така зміна структури виробництва продукції рослинництва на користь сільськогосподарських підприємств зумовлена переходом галузі на ринкові умови господарювання. Населення все менше виготовляє продукції для власного споживання та продажу. Виробництво продукції сільського господарства виходить на якісно новий рівень – тільки

ефективні підприємства працюють у цій сфері. Попри те, що кількість сільськогосподарських підприємств скорочується, площі сільськогосподарських угідь, що знаходяться у володінні та користуванні останніх збільшуються, щороку зростає частка виготовленої продукції саме сільськогосподарськими підприємствами. Здійснено прогностичні розрахунки виробництва продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами України.

Галузь застосування результатів. Наукова новизна полягає в комплексній оцінці сучасних особливостей розвитку рослинництва в Україні, у тому числі по сільськогосподарських підприємствах. Одержані результати можуть бути використані органами державного управління при розробці стратегії розвитку аграрної галузі України.

Висновки. Проведений аналіз виробництва продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами України дозволив виокремити тенденції по більшості показників. На основі тренду було зроблено прогностичні розрахунки обсягів валової продукції рослинництва, виготовленої сільськогосподарськими підприємствами України. З'ясовано, що чинниками, які впливають на виробництво валової продукції рослинництва, є збільшення числа працівників, зайнятих на цих сільськогосподарських підприємствах та підвищення їх продуктивності праці; збільшення рівня використання сільськогосподарських угідь; підвищення врожайності сільськогосподарських культур. Побудовано регресійну модель такої залежності.

Ключові слова: сільське господарство, рослинництво, валова продукція.

АНАЛИЗ И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ПРОИЗВОДСТВА ПРОДУКЦИИ РАСТЕНИЕВОДСТВА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ УКРАИНЫ

Прокопович-Павлюк И.В.

Предмет статьи. Производство продукции растениеводства сельскохозяйственными предприятиями Украины.

Целью исследования является анализ тенденции производства продукции растениеводства сельскохозяйственными предприятиями Украины, выявление резервов для достижения прогнозных ожиданий.

Методология проведения работы. При написании статьи использованы следующие статистические методы: сравнение, структуры, динамики и прогнозирования, регрессионного анализа.

Результаты исследований. В статье осуществлено объективную экономическую оценку современного развития отрасли растениеводства и вклад в нее сельскохозяйственных предприятий Украины. Определены тенденции производства главных сельскохозяйственных культур. Проведено экономико-статистическую оценку производства продукции растениеводства в Украине. Выяснено, что все большую долю в сельском хозяйстве занимают сельскохозяйственные предприятия. Такое изменение структуры производства продукции растениеводства в пользу сельскохозяйственных предприятий обусловлено переходом отрасли на рыночные условия хозяйствования. Население все меньше производит продукции для собственного потребления и продажи. Производство продукции сельского хозяйства выходит на качественно новый уровень - только эффективные предприятия работают в этой сфере. Несмотря на то, что количество сельскохозяйственных предприятий сокращается, площади сельскохозяйственных угодий, находящихся во владении и пользовании последних увеличиваются, ежегодно растет доля произведенной продукции именно сельскохозяйственными предприятиями. Осуществлено прогнозные расчеты производства продукции растениеводства сельскохозяйственными предприятиями Украины.

Область применения результатов. Научная новизна заключается в комплексной оценке современных особенностей развития растениеводства в Украине, в том числе по сельскохозяйственным предприятиям. Полученные результаты могут быть использованы органами государственного управления при разработке стратегии развития аграрной отрасли Украины.

Выводы. Проведенный анализ производства продукции растениеводства сельскохозяйственными предприятиями Украины разрешил выделить тенденции по большинству показателей. На основе тренда было сделано прогнозные расчеты объемов валовой продукции растениеводства, произведенной сельскохозяйственными предприятиями Украины. Установлено, что факторами, которые влияют на производство валовой продукции растениеводства является увеличение числа работников, занятых на этих сельскохозяйственных предприятиях и повышения их производительности труда; увеличение уровня использования сельскохозяйственных угодий; повышение урожайности сельскохозяйственных культур. Построено регрессионную модель такой зависимости.

Ключевые слова: сельское хозяйство, растениеводство, валовая продукция.

ANALYSIS AND PREDICTION OF PRODUCTION OF CROP PRODUCTION BY AGRICULTURAL ENTERPRISES IN UKRAINE

Prokopovych-Pavlyuk I.V.

The subject of the article. Plant products production by the agricultural companies of Ukraine. The purpose of the article is to analyze the plant products production tendencies by the agricultural companies of Ukraine, to discover the reserves to achieve predicted expectations.

The analysis of work process. Such statistics as structure of dynamic comparison and regression analysis prediction has been used in the article. The research results: the objective economic evaluation of modern crop development and the contribution made by agricultural companies of Ukraine have been carried out in the article. The tendencies of main crops production have been identified. Economic statistical evaluation of plant products production in Ukraine has been carried out. It has been studied out that agricultural enterprises take an increasing part in agriculture. Such structure change of plant production in favor of agricultural enterprises is caused by branch transfer into market economy. The population produces less and less goods for its own consumption and sale. Agricultural products manufacturing is taking new heights –and only successful enterprises work in these sphere. In spite of the fact that the number of agricultural enterprises is decreasing, the areas of the farmlands which are owned and used by these enterprises is increasing. Every year a part of made products is increasing exactly by agricultural enterprises. Predicted calculations of plant production manufacturing by agricultural enterprises of Ukraine have been done.

The sphere of application results. The aim of the scientific innovation is to make a comprehensive assessment of modern peculiarities of plant production development in Ukraine, including agricultural enterprises. The obtained results can be used by public administration when elaborating the strategy of agricultural sector of Ukraine development.

Conclusions: *the analysis of plant products manufacturing by the agricultural enterprises of Ukraine has allowed to highlight the tendencies according to most indexes. Based on trend, predicted calculations of plant gross output, produced by agricultural enterprises of Ukraine, have been made. It has also been found out that the factors that influence gross grow production are: the increased number of employees, employed by agricultural enterprises, and their productivity improvement; the increased level of farmland usage; the rise of farmland productivity; the regression model of such dependence has been built.*

Key words: *agriculture, plant growing, gross output.*

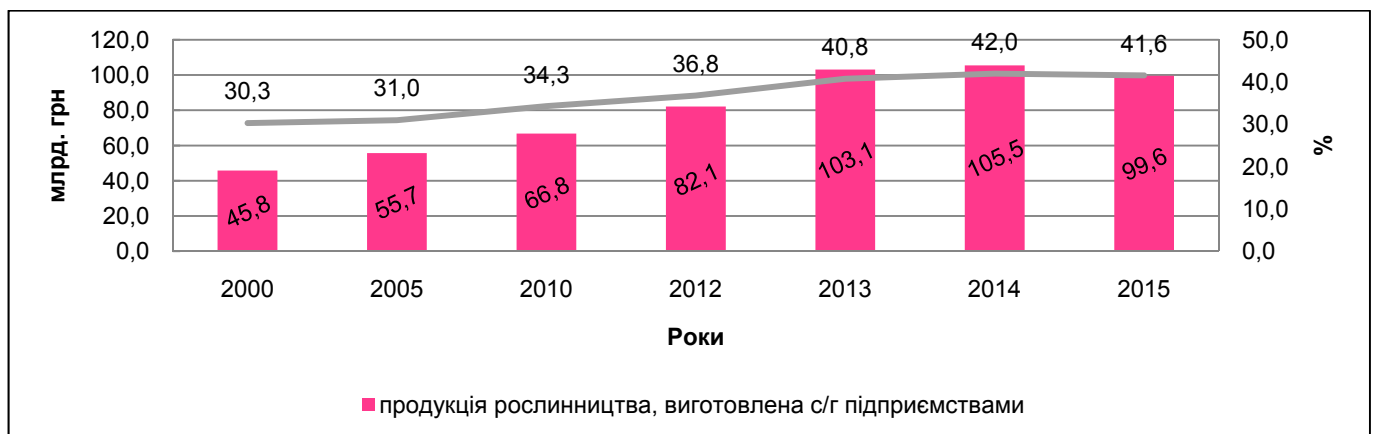
Постановка проблеми. В Україні основними виробниками продукції сільського господарства є сільськогосподарські підприємства, на які за даними Державної служби статистики у 2015 р. припадало 55,1% валової продукції досліджуваного виду економічної діяльності (для порівняння у 2000 р. ця частка становила 41,8%) та господарства населення, частка яких становить решту валової продукції. Сформовані тенденції зі зміни структури виробників сільськогосподарської продукції на користь сільськогосподарських підприємств відобразились як на тваринництві, так і на рослинництві: питома вага виробництва продукції рослинництва сільгосп підприємствами збільшилась з 40,3% у 2000 р. до 59,1% у 2015р.

Оцінка діяльності сільськогосподарських підприємств – виробників продукції рослинництва є особливо актуальною з огляду на тенденції, що сформувались за останні роки.

Фундаментальні праці з питань розвитку сільського господарства в Україні належать С. І. Дем'яненку, М. В. Зубцю, П. М. Макаренку, В. Я. Месель-Веселяку, П. Т. Саблуку, В. П. Ситнику, М.М. Федорову та іншим вітчизняним науковцям та практикам.

Головна мета статті. Економіко-статистичний аналіз галузі рослинництва дозволить визначити чинники з підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва та здійснити прогнозування обсягів виробництва валової продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами України.

Виклад основного матеріалу. У 2015 році в Україні виготовлено валової продукції сільського господарства на суму 239,5 млрд грн (у постійних цінах 2010 року), що 4,8% менше, ніж у попередньому році. З усієї сільськогосподарської продукції питома вага продукції рослинництва у 2015 році склала 70,3%. Щодо категорій виробників, то за останніми даними Держстату у 2015 р. обсяг валової продукції, виробленої сільськогосподарськими підприємствами, склав майже 132 млрд грн (а це 55,1%). Частка продукції рослинництва, виробленої сільгосп підприємствами склала 75,5% у валовій продукції рослинництва, а у валовій продукції галузі – 41,6%, причому цей показник має стійку тенденцію до зростання (рис. 1).

Рисунок 1. Динаміка валової продукції сільського господарства та частки продукції рослинництва, виготовленої сільськогосподарськими підприємствами в Україні

Джерело: [4]

Обсяг продукції рослинництва, виготовленої сільськогосподарськими підприємствами України у 2015 р. склав 99584,7 млн грн (у цінах 2010 р), з якої переважна частина – 97875,7 млн грн (98,3%) виготовлена недержавними підприємствами, в числі яких на фермерські господарства припадало 17565,4 млн грн (10,4%) (табл. 1).

Таблиця 1. Виробництво продукції рослинництва в Україні за категоріями виробників у 2015 році

Виробники	Продукція рослинництва (у порівнянних цінах 2010 р), млн грн	Структура, у % до підсумку
Усі категорії господарств	168439,0	100,0
Сільськогосподарські підприємства	99584,7	59,1
у тому числі		0,0
державні сільськогосподарські підприємства	1709,0	1,0
недержавні сільськогосподарські підприємства	97875,7	58,1
з них фермерські господарства	17565,4	10,4
Господарства населення	68854,3	40,9

Джерело: [4]

За період 2000-2015 рр. відбувалось зростання питомої ваги виробленої продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами. Якщо у 2000 р. їх частка становила 49,3%, у 2010 р. вже 53,6%, то в наступних роках щорічне середнє зростання частки склало майже 1,4%, і це дозволило перевищити у 2015 р. 59%.

Така зміна структури виробництва продукції рослинництва на користь сільськогосподарських підприємств зумовлена, вочевидь, переходом галузі на ринкову економіку. Тобто, населення все менше виготовляє продукції для власного споживання та продажу. Виробництво продукції сільського господарства виходить на якісно новий рівень – тільки ефективні підприємства працюють у цій сфері (за останні роки число підприємств скорочується), збільшуються площі сільськогосподарських угідь, що знаходяться у володінні та користуванні останніх, щороку зростає частка виготовленої ними продукції.

Кількість сільськогосподарських підприємств за період 2012-2015 рр. скоротилось більш, ніж на 4 тисячі (або на 8,2%), причому таке скорочення відбувалось у всіх організаційних формах – як державних підприємств, так і приватних та фермерських господарств зокрема.

Основним ресурсом виробництва продукції рослинництва є земля. Тому важливо провести аналіз сільськогосподарських угідь, що знаходяться у володінні та користуванні сільськогосподарських підприємств.

Загальна площа сільськогосподарських угідь, якими користувались сільськогосподарські підприємства у 2015 році становила 19922,7 тис. га, що становило 54,7% від усієї площі сільськогосподарських угідь України. Посівні площі в цілому по Україні склали в 2015 р. 26901,8 тис. га, з яких у користуванні сільськогосподарських підприємств було 70%.

За даними Держстату відомо, що у 2015 році кількість сільгосппідприємств, що мали сільськогосподарські угіддя становила 42052 одиниці, вони склали 92,7% від загальної сукупності підприємств, основними видом діяльності яких є сільське господарство.

Зростання виробництва продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами зумовлене високою віддачею виробництва. На відміну від тваринництва, де практично по всіх видах продукції тваринництва є від'ємна рентабельність, по продукції рослинництва за останні роки прибутковість лише зростала (табл. 2).

Таблиця 2. Рівень рентабельності основних видів продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах України, (%)

Види продукції рослинництва	2012	2013	2014	2015
Зернові та зернобобові культури	15,8	2,4	25,7	42,6
Насіння соняшнику	44,9	28,2	36,7	78,4
Цукрові буряки (фабричні)	15,9	3,1	17,8	27,7
Овочі	-0,6	7,5	14,5	32,0
Картопля	-17,4	22,4	9,9	24,6
Плоди та ягоди	9,6	127,5	65,8	58,3
Виноград	71,5	99,0	57,5	92,9

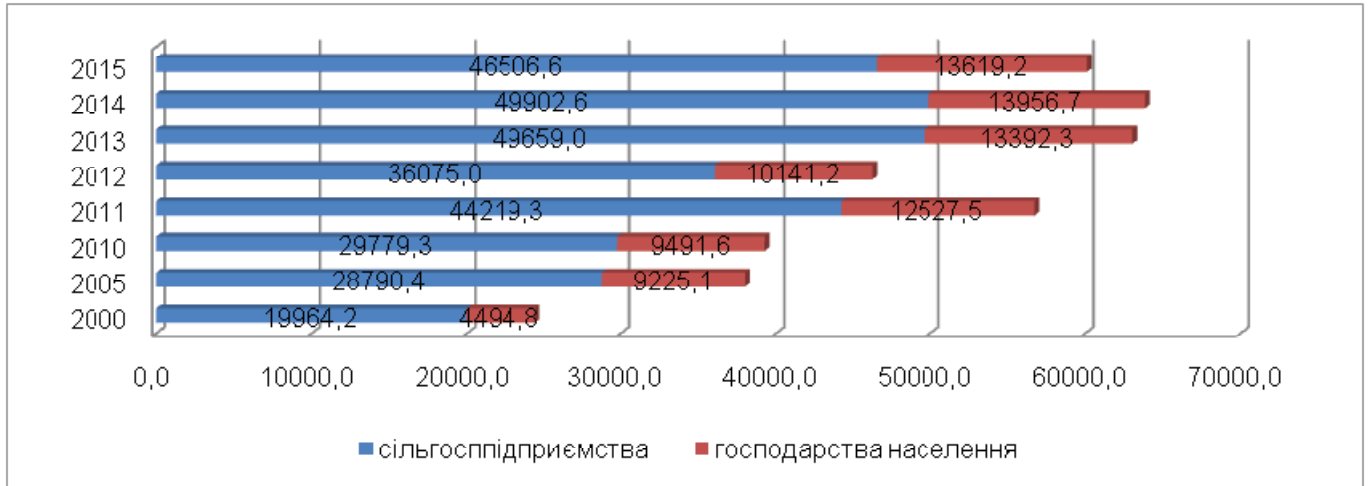
Джерело: [4]

Бачимо з табл. 2, що у 2015 р. найвищий рівень рентабельності виробництва був по винограду (92,9%), соняшнику (78,4%) та плодах і ягодах (58,3%). Суттєво зросла ефективність виробництва овочів (із збитковості в 0,6% у 2012 р. до 32% у 2015 р.), плодів та ягід (з 9,6 до 58,3% відповідно).

Таке зростання рентабельності виробництва було зумовлене найважливішим чинником у галузі рослинництва – підвищенням урожайності цих сільськогосподарських культур. А позитивна динаміка виробництва продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами (середньорічний приріст за

15 років склав 5,3%) зумовлена збільшенням обсягів виробництва основних сільськогосподарських культур України – зернових та окремих видів технічних культур.

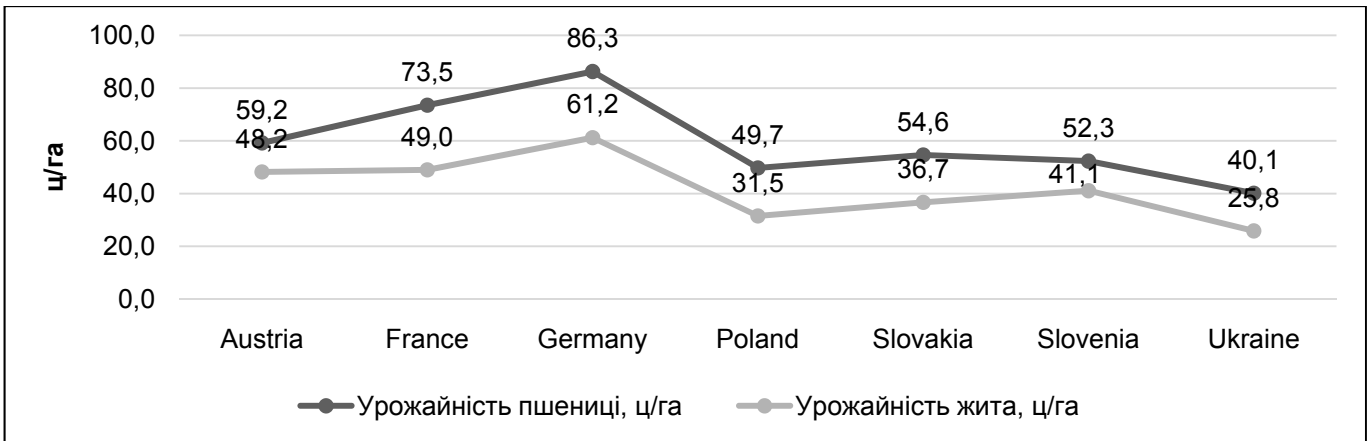
Валовий збір зернових та зернобобових культур у 2015 р. склав 60,1 млн т. проти 63,9 млн т. у 2014 р. Частка сільськогосподарських підприємств у виробництві цієї групи культур склала 77,3 % у 2015 р. проти 78,1% у 2014 р. Зростання виробництва групи зернових та зернобобових культур в Україні відбувалось до 2011 року, далі бачимо загальне скорочення обсягів вирощеної продукції двома категоріями виробників на 18,6%, а з 2013 р. приріст проти попереднього року склав 36,4% (рис. 2).

Рисунок 2. Виробництво зернових та зернобобових культур в Україні за категоріями виробників у 2000-2015 рр., тисяч тонн
Джерело: [4]

Скорочення виробництва групи зернових та зернобобових культур за останні 3 роки зумовлене зменшенням посівних площ, зокрема у 2015 р. порівняно з 2013 р. більш, ніж на 9%, що викликало зменшення обсягів вирощування по всіх категоріях господарств на 4,6%. Різницю покрито збільшення урожайності з 39,9 ц/га у 2013 р. до 43,7 та 41,1 ц/га у 2014 р. та 2015 р. відповідно.

Україна має дуже великий потенціал з вирощування цієї групи культур. Якщо взяти до уваги врожаї основних культур, які отримують до прикладу країни Європи, то український потенціал ще далеко нереалізований (рис. 3).

Рисунок 3. Урожайність пшениці та жита в окремих країнах Європи у 2014 р.
Джерело: [5]

В Україні посівні площі зернових культур у 2015 році перевищила 14,7 млн га, а це 54,8% від усіх посівних площ країни. Питома вага площ, засіяних пшеницею, щороку збільшується і в 2015 р. перевищила 44%. Це наш хліб, і на цю культуру роблять ставки виробники продукції рослинництва. Збільшення валових зборів зернових зумовлено зростанням урожайності та зміною структури посівів конкурентоспроможних культур, які користуються стабільним попитом на зовнішньому ринку: кукурудзи, пшениці, ячменю. Виробництво експортно-орієнтованих видів зернових сконцентровано у великотоварних підприємствах, які мають можливість вкладати більше ресурсів на гектар [2, с. 21]. Підвищення урожайності до середньоевропейських показників напряму відіб'ється на багатьох економічних показниках – рентабельності, валовій продукції сільського господарства, ВВП, експортно-імпортних операціях.

Скорочуються також площі посіву та, відповідно, і площі збирання цукрових буряків. Причини зрозумілі – це відсутність попиту. Так, за даними агропорталу АПК у 2016 р. в Україні зареєстровано в базі 61 цукровий завод, за даними НАЦУ «Укрцукор» в сезон 2016/2017 рр. станом на початок листопада працювало більше 40 заводів [1]. За період 2010-2015 рр. основними виробниками цукрового буряку в Україні були сільськогосподарські підприємства, середня частка яких за аналізований період перевищувала 90% (рис. 4).

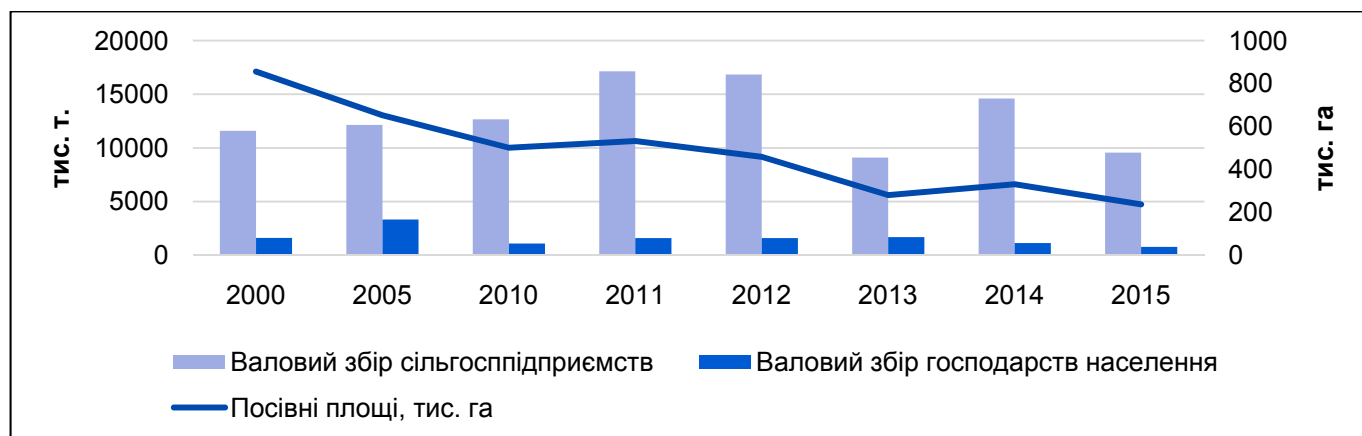

Рисунок 4. Виробництво та посівні площі цукрового буряку в Україні у 2000-2015 рр.

Джерело: [4]

Зменшення виробництва цукрових буряків також пов'язана із низьким порівняно з іншими культурами рівнем рентабельності (див. табл. 2), хоча за останні 5 років суттєво зросла урожайність цукрового буряку, і її середній показник перевищив 417 ц/га. Але в порівнянні з іншими країнами, це дуже низький рівень урожайності. Зокрема, урожайність цукрового буряку у Франції в 2014 р. була 854 ц/га, у Німеччині – 638 ц/га, Польщі – 547 ц/га (рис. 5).

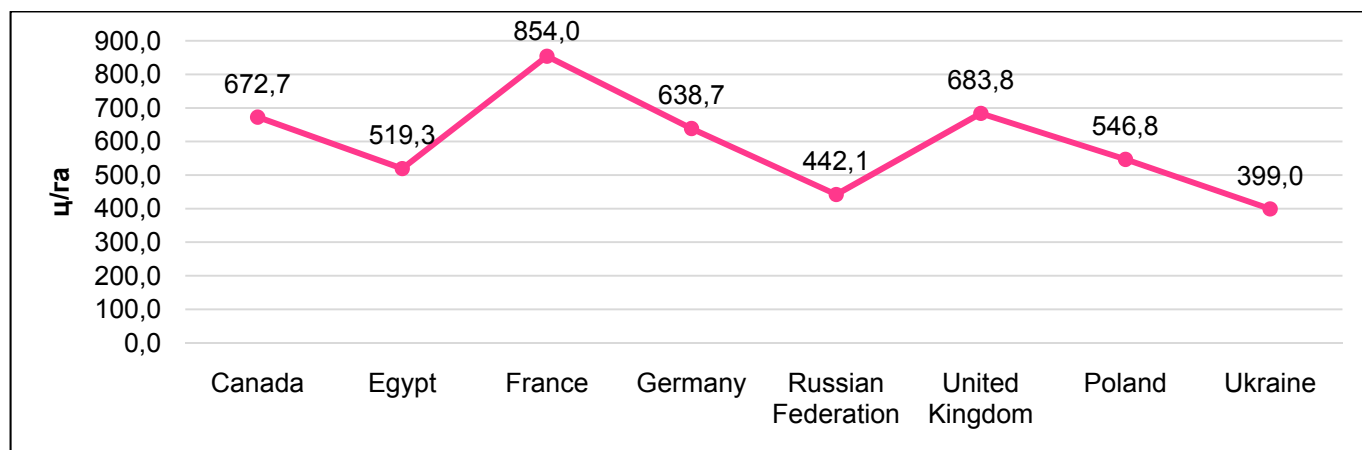

Рисунок 5. Урожайність цукрового буряку в Україні та окремих країнах світу у 2014 році, ц/га

Джерело: [5]

Уряд робить заявки щодо потенційного розвитку цукрової галузі, але це неможливо без ефективного виробництва цукрового буряку сільськогосподарськими підприємствами. Саме інтенсифікація вирощування цієї культури має стати рушієм у розвитку цілої цукрової галузі.

Серед інших видів технічних культур, на відміну від цукрового буряку, по Україні за останні 15 років маємо позитивні тенденції зі збільшення площ посівів соняшника, сої та ріпаку (табл. 3).

Таблиця 3. Посівні площі технічних сільськогосподарських культур в Україні (тис. га)

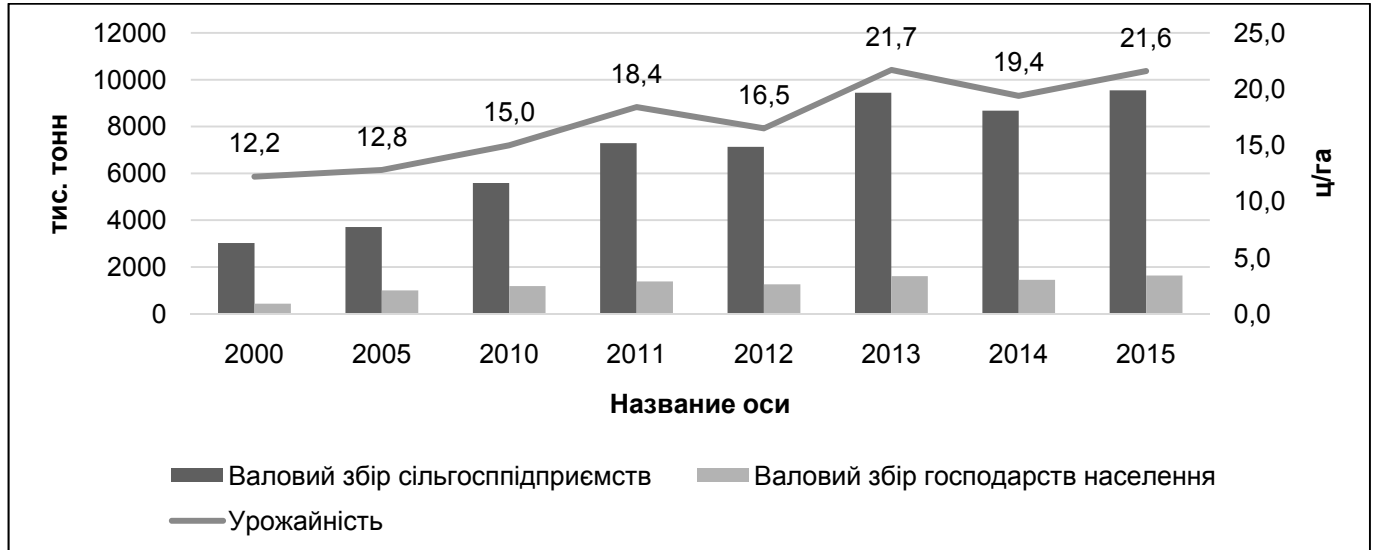
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Технічні культури – всього	4187	5260	7296	7441	7854	7869	8437	8350
у тому числі								
цукрові буряки (фабричні)	856	652	501	532	458	280	331	237
соняшник	2943	3743	4572	4739	5194	5051	5257	5105
соя	65	438	1076	1134	1476	1370	882	2158
ріпак	214	207	907	870	566	1017	1806	682

Джерело: [4]

З даних табл. 3 видно, що посівні площі технічних культур збільшилися за останні 15 років вдвічі, за рахунок чого їх частка серед посівів інших груп культур зросла з 15,4% у 2000р. до 31% у 2015 році. У 2015 р. найбільшу питому вагу серед посівних площ займав соняшник (61,1%) та соя (25,8%).

Виробництвом соняшнику за аналізований період в основному займалися сільськогосподарські підприємства, середня частка валового збору яких становила 85%.

Зростання валового збору цієї культури було зумовлене як збільшенням посівних і, відповідно, збиральних площ, так і підвищенням врожайності майже вдвічі: з 12,2 ц/га у 2000р. до 21,6 ц/га у 2015р. (рис. 6)

Рисунок 6. Виробництво та урожайність соняшника в Україні у 2000-2015 рр.

Джерело: [4]

Вирощуванням другої за площами технічної культури (див. табл. 3) – сої – займалися переважно сільськогосподарські підприємства. Питома вага останніх у валовому зборі цієї культури перевищувала у 2015 р. 93%. Загалом динаміка вирощування сої була найстрімкішою серед усіх інших видів сільськогосподарських культур: якщо валовий збір у 2000р. складав 64,4 тис. т, то у 2015 р. – 3930,6 тис. т, тобто більше, аніж у 60 разів збільшилось виробництво цієї культури.

По решті основних групах сільськогосподарських культур сільськогосподарські підприємства мають дуже малі частки у їх вирощуванні. Потри те, що обсяги валового збору картоплі, вирощеної сільськогосподарськими підприємствами у 2015 р. виросли на 65% порівняно з 2000 р. (тоді як по господарствах населення лише на 4,2%), його частка по сільськогосподарських підприємствах збільшилась з 1,4 до 2,2 відсоткових пункти.

Виробництво овочів в абсолютному вимірі зростало, зокрема по сільськогосподарських підприємствах щороку обсяги виробництва овочів в середньому збільшувалось на 1,76%, тоді як по господарствах населення – на 3,35%. Такі тенденції зумовили зростання частки господарств населення у виробництві овочів з 83 до 86 відсотків за останні 15 років.

Основними виробниками плодів та ягід також є господарства населення, хоча, на відміну від овочів, частка сільськогосподарських підприємств зростала з 18,2% у 2000 р. до 19,1% у 2015 р.

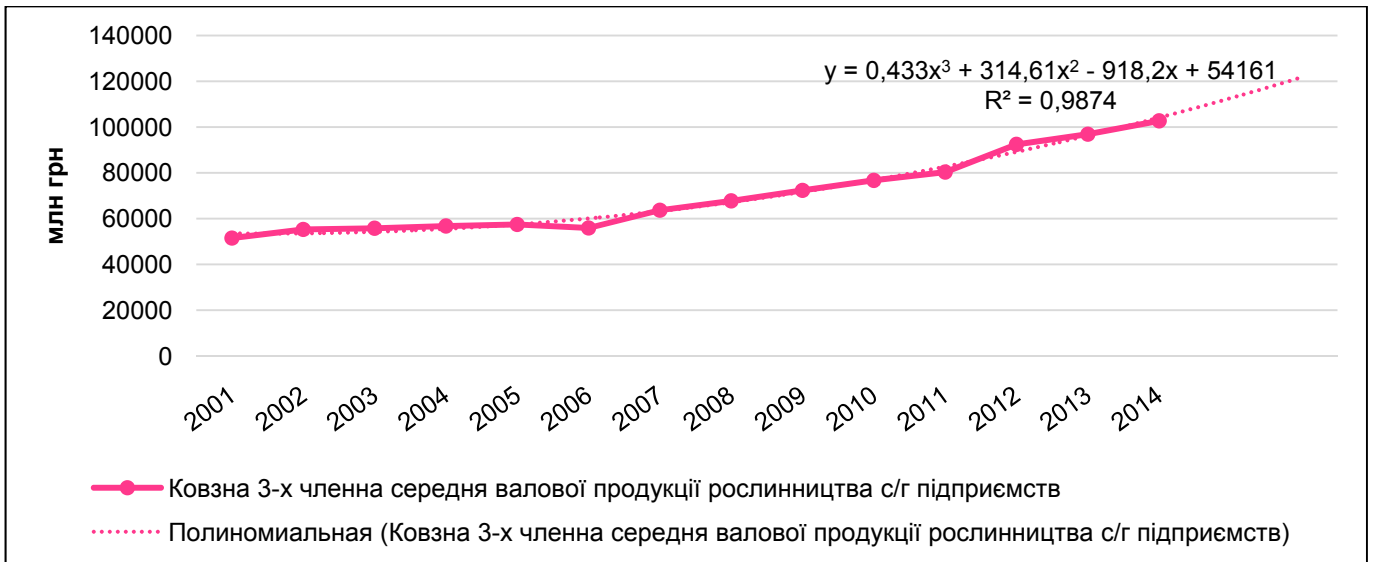
Така низький внесок сільськогосподарських підприємств у виробництві картоплі, овочів, плодів та ягід зумовлені рядом причин:

- малі частки посівних площ під ці культури;
- проблеми зі зберіганням отриманої продукції;
- проблеми зі збутом.

Проте сільськогосподарський сектор України має великий потенціал – інтенсифікація виробництва, скерована на отримання високих врожаїв – таких, які мають країни ЄС.

Для забезпечення населення України необхідними продуктами харчування в достатньому обсязі, підвищення ефективності діяльності сільськогосподарської галузі необхідно вирішити ряд проблем – вдосконалити економічні механізми господарювання (ціни, податки, кредитування, дотаційну політику тощо); формування ринкового обігу землі [3, с. 46].

Проведений аналіз виробництва продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами України дозволив виокремити тенденції по більшості показників. На основі тренду було зроблено прогнозні розрахунки обсягів валової продукції рослинництва, виготовленої сільськогосподарськими підприємствами України. Так, у 2017 році прогнозний показник перевищить 119 млрд грн. Також для визначення тренду було розраховано ковзну середню, побудований графік по якій дуже добре відображає тенденцію зростання виробництва продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами (рис. 7).

Рисунок 7. Згладжений ряд валової продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств України
 Джерело: побудовано за даними [4]

Для визначення чинників, які впливають на виробництво валової продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств, відбувалось із використанням регресійного аналізу.

Результуючим показником діяльності підприємств-виробників продукції рослинництва було взято валову продукцію рослинництва, вироблену сільськогосподарськими підприємствами України (y_x).

Чинниками, що мали вплив на результуючий показник були:

- 1) кількість найманих працівників на сільськогосподарських підприємствах, тис. осіб;
- 2) рівень розораності сільськогосподарських угідь (обчислений як частка ріллі у площі сільськогосподарських угідь), %;
- 3) урожайність зернових та зернобобових, ц/га;
- 4) урожайність сої, ц/га;
- 5) урожайність соняшнику, ц/га.

Урожайність саме цих культур було взято, оскільки і посівні площі, і власне виробництво цих культур в Україні мало найбільші частки серед інших культур та виявили найбільшу кореляцію із результуючою величиною.

Результати розрахунків коефіцієнтів регресії показують, що багатофакторна лінійна регресійна модель отримує вигляд:

$$y_x = -4972,5 + 140,7 \cdot x_1 + 29 \cdot x_2 + 36,6 \cdot x_3 + 5,6 \cdot x_4 + 65 \cdot x_5$$

Коефіцієнт множинної детермінації становить 0,964, отже результативний показник залежить від п'ятьох факторних на 96,4%. Коефіцієнт множинної кореляції 0,93 свідчить про сильний (тісний) зв'язок між показниками.

Для збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами важливим чинником є збільшення числа працівників, зайнятих на цих сільськогосподарських підприємствах та підвищення їх продуктивності праці. По чиннику x_2 при підвищенні рівня використання ріллі на 1% обсяг продукції рослинництва збільшиться на 38,24 млн грн. І, звичайно ж, що підвищення урожайності сільськогосподарських культур само собою напряду впливає на виробництво продукції рослинництва. А в Україні власне є такий потенціал, оскільки реальні показники врожайності є дуже віддаленими від потенційних (т. зв. біологічних) врожаїв, які спроможні давати культури на українських землях.

Висновки. Проведений економіко-статистичний аналіз дозволив визначити позитивні тенденції з виробництва продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами України. За період 2000-2015 рр. відбувалось зростання питомої ваги виробленої продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами. Якщо у 2000 р. їх частка становила 49,3%, у 2010 р. вже 53,6%, то в наступних роках щорічне середнє зростання частки склало майже 1,4%, і це дозволило перевищити у 2015 р. 59%. Основними сільськогосподарським культурами, вирощуванням яких займались сільськогосподарські підприємства, і на які припадали найбільші посівні площі, були зернові та зернобобові (найбільше – пшениця та кукурудза), серед технічних культур – соняшник та соя.

Тенденції розвитку українського рослинництва з порівняно високим рівнем рентабельності забезпечить розширене відтворення на підтримку стратегії стабільного зростання в аграрному секторі вітчизняної економіки. Для виробництва зерна, кукурудзи, насіння соняшника збільшення валового збору і підвищення врожайності до рівня закордонних конкурентів є необхідним для реалізації експортного потенціалу галузі рослинництва українського сільського господарства.

Резервами нарощення виробництва продукції рослинництва є зростання рівня використання сільськогосподарських угідь та підвищення урожайності пріоритетних (основних) культур до рівня середньоєвропейського, що є т. зв біологічним врожаєм. Саме інтенсифікація виробництва з використанням сучасних агротехнічних заходів та європейського досвіду має стати рушієм у ефективному розвитку цілої аграрної галузі, насичення внутрішнього ринку відповідною продукцією за нормами раціонального харчування населення.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-аналітичні матеріали [Електронний ресурс] / НАЦУ «Укрцукор» офіційний веб-сайт. – 2016. – Режим доступу: www.ukrsugar.com
2. Шубравська О.В. Сільське господарство України: стан та ресурсні можливості розвитку / Шубравська О.В., Прокопенко К.О. // Економіка АПК. - 2016. - № 11 - С. 19-25.
3. Месель-Веселяк В.Я Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України / Месель-Веселяк В.Я., Федоров М.М. // Економіка АПК. - 2016. - №6 - С. 37-42.
4. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. – 2016. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних націй: офіційний веб-сайт. – 2016. – Режим доступу: <http://www.fao.org/statistics/en/>

References

1. Informatsiyno-analitychni materialy / NATSU «Ukrtsukor» ofitsiynyy veb-sayt. – 2016. – www.ukrsugar.com
2. Shubravs'ka O.V. Sil's'ke hospodarstvo Ukrainy: stan ta resursni mozhlyvosti rozvytku [Agriculture of Ukraine: state and resource development opportunities] / Shubravs'ka O.V., Prokopenko K.O. // Ekonomika APK. - 2016. - № 11 - P. 19-25.
3. Mesel'-Veselyak V.Ya., Fedorov M.M. Stratehichni napryamy rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Strategic lines of development of the agrarian sector of economy of Ukraine // Ekonomika APK. - 2016. - № 6 - P. 37-42.
4. Statystychna informatsiya / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofitsiynyy veb-sayt. – 2016. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Statystychna informatsiya / Prodoval'cha ta sil's'kohospodars'ka orhanizatsiya Ob'yednanykh natsiy.– 2016. <http://www.fao.org/statistics/en/>

ДАНИ ПРО АВТОРА

Прокопович-Павлюк Ірина Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри статистики Львівський національний університет імені Івана Франка
просп. Свободи, 18, м. Львів, 79007, Україна
e-mail: ppiryna@gmail.com

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Прокопович-Павлюк Ирина Владимировна, кандидат экономических наук, доцент кафедры статистики Львовский национальный университет имени Ивана Франко
просп. Свободы, 18, м. Львів, 79007, Україна
e-mail: ppiryna@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHOR

Prokopovych-Pavlyuk Iryna, Ph.D. in Economical Science, Associate Professor
Lviv National University by Ivan Franko
18, Liberty Avenue, Lviv, 79007, Ukraine
e-mail: ppiryna@gmail.com

Рецензент: Матковський Семен Олексійович, завідувач кафедри статистики Львівського національного університету імені Івана Франка, к.е.н, професор.

УДК 657.2:336.717

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК РЕЗЕРВІВ БАНКУ ВІД ОПЕРАЦІЙ З АКЦІОНЕРАМИ

Сіухіна К.М.

Метою статті є розгляд формування резервів за операціями з акціонерами та використання результатів резервування в системі бухгалтерського обліку банку. Автором розглянуто чотири можливі варіанти відображення резервів від операцій з акціонерами не за справедливою вартістю. Зокрема в дослідженні показано як залишки на балансових рахунках активу (дисконтом чи премією)